

V. FELIX
NESMĚLÝ KASANOVA
J. PAUER
LABUTÍ PÍSEŇ
B. MARTINŮ
2x ALEXANDER

OPERA STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ, LAUREÁT STÁTNÍ CENY

V. FELIX NESMĚLÝ KASANOVA

JEDNOAKTOVÁ OPERA - BUFFA

LIBRETO: ZBYŠEK MALÝ

Dirigent
Václav Návrat

Režisér
Miloslav Někvasil

Výtvarník scény a kostýmů
Ota Schindler j. h.

Choreograf
zasl. umělec *Albert Janiček*

Asistent režie
Květa Ondráková

Korepetice
Drahomíra Ritzová
Miroslav Kolář

Premiéra 31. ledna 1976
v Divadle Zdeňka Nejedlého
v Ostravě

Josef Kasanova
Jiří Paderta
Jaromír Vavruška

Alena
Alena Kupková
Domovnice
Alena Havlicová

Faidra
Bohuslava Jelínková

Sousedka, lyrička
Drahomíra Drobná

Sousedka, romantička
Anna Ježíšková
Heda Luzarová

Marion
Miloslava Ostatnická

Dívka Ču
Radmila Minářová

Inspicient
Josef Jakš

Text sleduje
Emilie Hudcová
Anna Kubínová

VÁCLAV FELIX
(29. III. 1928 — Praha)

vystudoval skladbu na Akademii muzických umění v Praze u Pavla Bořkovce a Václava Dobiáše. Absolvoval v r. 1953. Vzdělání si doplnil tříletou vědeckou aspiranturou u K. Janeška, získal doktorát filosofie a hodnost kandidáta věd. Byl redaktorem časopisu *Hudební rozhledy*, tajemníkem Svazu skladatelů a od r. 1960 působí pedagogicky na katedře teorie a dějin hudby hudební fakulty AMU.

Patří k talentovaným a plodným autorům střední generace. Jeho tvorba zabírá dosti žánrových oblastí, přece však nejvíce a nejčastěji se projevuje Felix jako skladatel tvorby komorní a vokální. Jmenujeme alespoň nejvýznamnější skladby posledních desíti let — Čtyři kusy pro vcello a klavír, Sonatu da requiem pro lesní roh a klavír, Terzetto pro dechové trio z r. 1971.

Z tvorby vokální na sebe upozornil „Černou krajinou“ z r. 1963, ženským sborem Dcerušce, „Válkou“ z r. 1973, pak pětidílným cyklem „Nejkrásnější zem“. Bohatě je u něj zastoupena sborová tvorba pro děti — cykly „Na sluníčku“, „Laskavé ruce“, „Rýmovačky“.

K dílům vokálně symfonickým patří pověst o Leninovi na arménskou lidovou poezii a kantáta „Oslavná“ z r. 1973.

Humorně laděnou stránku Felixova hudebního výrazu vystihuje jeho jednoaktová opera „Nesmělý Kasanova“ na libreto Zbyška Malého op. 27 (z r. 1966). Námět je naplněn parodistickou komikou ve vtipné slovesné formě a se smyslem pro loutkovitou barvitost jednotlivých postav. Tyto postavy procházejí téměř fraškovitými situacemi oděny ve Felixovu hudbu, která využívá velmi osobitě všech novodobých hudebních prostředků. Sólové party jsou v čistém přesném, takřka průhledném stylu. Důležitost přebírá orchestr. Drobné motivy pevně a vtipně charakterizují postavy a situace. Ironie slovního ztvárnění se odráží v ironii hudby. Rozmanitá vynalézavost se střídá s jemnou něžností. Je zde patrná pro Felixův hudební rukopis tak charakteristická úspornost prostředků, čistota vedení hlasů, úsilí o vyjádření konkrétních lidských emocí. Není bez zajímavosti, že tato jednoaktová půvabná opera byla provedena poprvé absolventy pěvec. oddělení AMU a titulní role byla svěřena Jaromíru Vavruškovi. Při dnešní premiéře si změří J. Vavruška své síly opět v této roli...

—es—

VÁCLAV FELIX

příběh

* josefa

kasanovy

Byl jednou jeden dům. Dokonce ještě stojí v postranní ulici v Praze, na Žižkově. Je už málo takových. Projdete-li jím, musíte nejdříve vyšlápnout jedenáct schodů. A to jste teprve v přízemí. Rozhodnete-li se pro další schody nahoru, přijdete do II. rez-de-chaussée, zatímco sejdete-li vpravo dolů, octnete se v I. souterrainu, posléze ve druhém, no a pak už je sklep. Nám jde o ten první souterrain.

Tam totiž bydlel pan Josef Kasanova. Jmenoval se původně jinak, ale autoři zvolili toto jméno, tak slibně znějící. Pan Kasanova už byl odrostlejší mladík, něco přes třicet, leč dosud zachovalý, svobodný. Nejraději ze všeho seděl doma a četl. Ještě raději pak snil — s otevřenýma očima! A viděl před sebou všechny hrdinky románů a básní, mezi ně se mu pletly ženy, které potkal v zaměstnání, nebo v domě. A tam jich bydlelo dost! Tak především domovnice! Vlastně paní správcová. Dbala nejen o čistotu schodů, ale i o mravní bezúhonnost nájemníků. Měla oči všude, nic jí neuniklo. Jak by také mohla projít ta frajlíka z druhého poschodí! A namířila si to přímo k panu Kasanovovi, k tomu nevinnému mladíku! A ještě byla drzá.

Ale paní správcová mohla být klidná. Kdepak Kasanova a ženy. Vždyť je vyháněl i ze snů. A když se mu před očima objeví pravá Faidra, nemá vůbec chuť být Hippolytem, ani nechce mít nic se svůdnou Marion a Zpěvy sladké Francie, stejně jako Racina uloží někam hluboko do knihovny. Horší je to s dívkou Ču. Neměl číst ty Zpěvy staré Číny! Dálky jsou příliš lákavé, zvláště když mu tajemná dívka stále uniká. Ale to si ty druhé nemohou dát líbit — ale Josef je i tak stále neoblomný. Všechny je vyžene ven. Prostě přestane snít!

Jenže místo snu je tu skutečnost. V podobě slečny Alenky z II. poschodí, jež je tak nádherně konkrétní, starostlivá a dokonce čte básně. Jak jen kolem ní mohl téměř rok chodit a nepromluvit ani slovo...

OPERA STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ, LAUREÁT STÁTNÍ CENY

J. PAUER

LABUTÍ

PÍSEŇ

MONODRAMA PRO NIŽŠÍ
MUŽSKÝ
HLAS S ORCHESTREM

LIBRETO PODLE
STEJNOJMENNÉ POVÍDKY
A. P. ČECHOVA
V PŘEKLADU B. MATHESIA
UPRAVIL AUTOR

Dirigent
zasl. umělec Jiří Pinkas

Režisér
zasl. umělec Ilja Hylas

Výtvarník scény a kostýmů
Ota Schindler j. h.

Asistent režie
Květa Ondráková

Korepetice
Drahomíra Ritzová

Vasilij Vasiljevič Světlovidov,
herec
Čeněk Mlčák
Karel Průša

Nikituška, nápověda
Jan Bolech

Inspicient
Josef Jakš

Text sleduje
Emilie Hudcová
Anna Kubínová

Premiéra 31. ledna 1976
v Divadle Zdeňka Nejedlého
v Ostravě

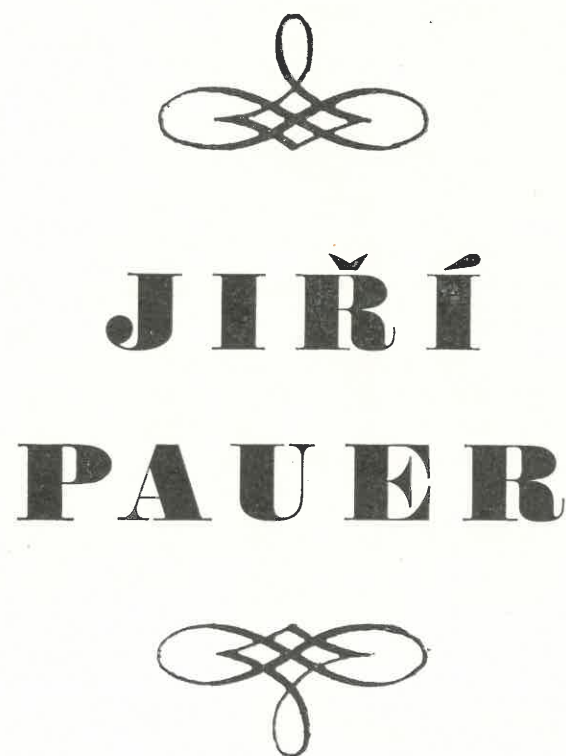
JIRÍ PAUER (1919)

zasloužilý umělec, nositel Řádu práce,
laureát státní ceny KG

Byl původně učitelem. Skladbu studoval u Otakara Šína a Pavla Bořkovce... AMU absolvoval v r. 1950. Pauer se rychle vyvinul jak ve všestranný skladatelský typ, tak v osobnost širokého, kulturně politického rozhledu. Působil na ministerstvu školství a kultury, v Československém rozhlasu, byl šéfem ND v letech 1953—1955. Nyní je již řadu let ředitelem České filharmonie a současně se věnuje i výchově mladých skladatelů jako profesor Akademie muzických umění.

Pauerovo skladatelské dílo je dnes již rozsáhlé. Jeho hudba má svou osobitost, jeho skladebný sloh se vyznačuje formální sevřeností, intenzitou výrazu a čistotou práce. Konciznost obrysů soustředěnost myšlenková a citová, úspornost ve volbě prostředků — stručně a výstižně řečeno, neobyčejná serióznost projevu — jsou významnými rysy skladatele, jehož dílo vzbudilo pozornost i za hranicemi.

Významné místo v něm zaujímá od počátku tvorba vokální — jmenujeme jen nejvýznačnější díla: protiválečnou kantátu „Volám vás, lidé“, „Bajky pro baryton a klavír“, „Kaleidoskop“. V oblasti symfonických děl zaujímá výrazné místo Rapsodie pro orchestr, Panychida, Symfonický prolog. Dalo by se říci, že jeho dílo zasa-

huje téměř do všech oblastí hudební tvorby. O vyvinutém smyslu pro zvuk a technické možnosti hudebních nástrojů svědčí jeho díla komorní, symfonická — ovšem v popředí a mimořádných úspěchů dosáhla Pauerova tvorba hudebně-dramatická. Vždyť jeho absolventská práce na AMU — byla opera. Humorná pohádková dětská opera „Žvanivý slimáček“ prošla téměř všemi našimi operními scénami. Druhé operní dílo Zuzana Vojtřová má vzácnou intenzitu výrazu, soustředěnost myšlenkovou, úspornost ve volbě prostředků a co nejvíce — působí měkkostí a vřelostí hlubokého citu. Za toto dílo byl Pauer vyznamenán státní cenou. Po další jednoaktové pohádce Červená Karkulka oživil tento žánr pěti satirickými čertami „Manželské kontrapunkt“ z r. 1961, které slavily svou československou premiéru právě na ostravské operní scéně. Z r. 1969 se datuje celovečerní opera Zdravý nemocný podle Moliérových komedií, a z r. 1973 monodrama pro nižší mužský hlas a orchestr — Labutí píseň.

Pauer zde námětově navazuje na všestranný zájem o Čechovovu tvorbu, která v současné době prožívá u nás přímo renesanci. Tématem je téměř neznámá Čechovova hra — Labutí píseň. Je původně napsána jen pro dva herce. Komorně, silně introvertně laděné drama dějově obsahuje

jednu noc starého herce, jehož nejlepších čtyřicet let »sežrala ta díra« — hlediště. Na prknech jeviště prožil život, kolem propluly a zmizely ženy, ztratila se paměť, talent, nadání se nepochopitelně vytratilo ve velkých i podřadných úlohách. Ty tam jsou doby šestnácti opon, kytic, věnců, darů a vyvolávání...

Zůstává jen starý, opuštěný herec, který v opilosti usnul po představení v šatně. Tedy jakási životní bilance, vyznívající neradostně, s dávkou určitého sarkasmu, opředená jemnou pavučinou smutku stárí a opuštěnosti...

Je to pravý Čechov. Nevymýšlí si témata, aby uměleckými prostředky vyslovil svou předem uváženou myšlenku, ale zkoumavě a s úzkostlivou pozorností se rozhlíží kolem sebe, takže náměty přicházejí často z míst a chvil, z tváří, postřehů a situací, v nichž by se umělec jiného naturelu námětu nikdy nedohledal.

Pauer přistupoval k tomuto příběhu výjimečně citlivě, vědom si hloubky a křehlosti literární předlohy. Jeho hudba má zde vzácnou intenzitu výrazu, soustředěnost myšlenkovou — a co nejvíce — působí měkkostí a vřelostí hlubokého citu. Hudebně umocňuje Čechovovu literární formu a znásobuje emocionální náboj díla.

—es—

OPERA STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ, LAUREÁT STÁTNÍ CENY

B. MARTINŮ

2x ALEXANDER

JEDNOAKTOVÁ OPERA

Dirigent

Václav Návrat

Režisér

Miloslav Nekvasil

Výtvarník scény
a kostýmů

Ota Schindler j. h.

Choreograf

zasl. umělec
Albert Janíček

Asistent režie

Květa Ondráková

Korepetice

Miroslav Kolář

LIBRETO:
ANDRÉ WURMSER —
PŘEKLAD:
EVA BEZDĚKOVÁ

Armanda

Věra Nováková

Alexandr

Pavel Červinka

Oskar

Ladislav Malínek

Filoména, služebná
Bohuslava Jelínková

Portrét

Jiří Čep

Premiéra 31. ledna 1976
v Divadle Zdeňka Nejedlého
v Ostravě

BOHUSLAV MARTINŮ

(1890—1959)

Jeho dílo tvoří významnou historickou etapu české hudby a stojí po boku hudebního a hudebně-divadelního umění B. Smetany, A. Dvořáka a L. Janáčka. B. Martinů patřil k plejádě těch světových umělců, kteří budou jednou označeni za nositele umělecké renesance XX. století. Dílo tohoto umělce spolu s dílem celé této umělecké plejády přerodilo evropské umění — přerodilo — protože dosáhlo ucelenosti a definitivnosti. Martinů formuloval a zodpovídal ve své formě naléhavé duchovní a emocionální otázky našeho věku. Jeho tvůrčí fantazie tu byla nevyčerpatelná. Napsal přes tři sta děl všech žánrů a forem, napsal přes třicet děl jevištních.

---

bohuslav martinů

Patřil k pionýrům umění našeho věku. Technické pojmy, a to jak hudební, tak divadelní, dostaly v jeho díle nový obsah. Když odešel, odešel jeden z klasiků XX. století.

Narodil se 8. prosince 1890 v Poličce na Českomoravské vysočině v rodině povězného a ševce. Jeho mimořádný hudební talent mu umožnil studium na pražské konzervatoři a v r. 1923 za velmi bídne stipendium odjíždí studovat do Paříže, stržen a okouzlen hudbou A. Roussela a I. Stravinského. Do vlasti se už od té doby nastálo nevrátil. Jako poslední český emigrant žil v cizině. Nejprve ve Francii, od počátku II. sv. války v USA a od padesátých let znovu ve Francii, Itálii a Švýcarsku.

Martinů prošel v prvních pařížských letech očistnou lázní věčnosti hudby XX. století, lázní soudobého džezu, hudebního konstruktivismu, lázní světové hudební avantgardy. Byla to léta, kdy pod dotykem všech dobových hudebních a divadelních proudů hledal svou uměleckou a ideovou jistotu. Svůj vlastní výraz.

Ve třicátých letech vyrostla již tvorba Bohuslava Martinů do netušené šíře a myšlenkové hloubky. Martinů nabytí vnitřní jistoty, přesvědčil se o správnosti svého uměleckého názoru. K dalšímu slohovému zvratu v jeho tvorbě již nedochází. Inspirován klasickou hudbou, soustřeďuje svou pozornost hlavně na koncertantní skladby pro nejrůznější nástrojové obsazení.

Významné místo tu zaujímají díla scénická. V rozmezí 3 let píše své vrcholné opery předvá-

lečné doby. Nejprve cyklickou operu na středo-
věké náměty — Hry o Marii, dále pak Divadlo
za branou, kde spojuje prvky našeho lidového
divadla 18. století a prvky italské komedie
dell'arte, konečně v r. 1937 dokončuje svou ge-
niální Juliettu, nejbásnivější operu našeho
věku.

K těmto třem základním operám přistupují
ještě další komponované v těchto letech — pře-
devším dvě opery psané pro rozhlas: Hlas lesa
a Veselohra na mostě a opera Alexandre bis
komponovaná na text proslulého francouzské-
ho novináře a spisovatele André Wurmsera.

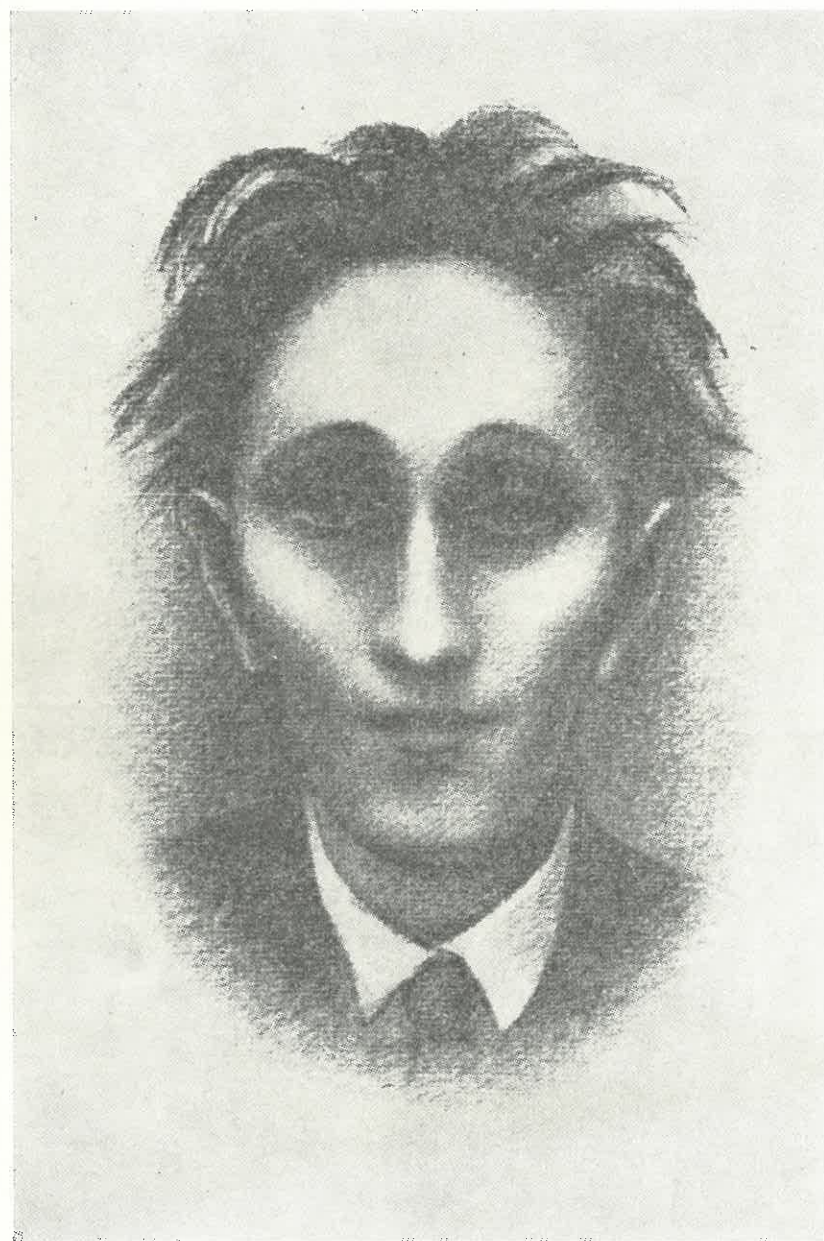
„Řekl mi rovnou“ cituje Wurmser, „že by si
přál, aby v tom kuse zpívala buď kočka nebo
nějaká rostlina. Kratičký text, který jsem mu
mohl nabídnout, nechával mluvit zarámovaný
portrét. Spokojil se tím. Jaký to byl jemný a
citlivý umělec! ... Martinů byl vtipný, ale ne-
byl z těch, kteří se hlučně prosazují. Jeho
skromnost byla plna půvabu. A tak se zrodilo
komické dílo *Alexandre dvojité*. Jeho par-
titura lehounce plynula s jemnou ironií a měla
obdivuhodné recitativy...“

Dvakrát Alexandre (jak byl název zčeštěn při
prvním českém uvedení v Brně 1964) je zcela
ojedinelým dílem Martinů. Je to totiž konver-
sační veselohra, která se ani látkou, ani hudeb-
ním zpracováním neváže k českému divadlu.
Svou textovou předlohu doplnil Martinů fran-
couzským šarmem i hudebně a znovu potvrdil,
že se s fantazií a osobitým kouzlem pohybuje
i v komediální sféře.

dějová osnova příběhu

*Alexandr, mladý měšťák z počátku století, se
rozhodne vyzkoušet věrnost své mladé půvabné
choti. Předstíraje, že přivede z nádraží svého
očekávaného bratrance z Ameriky, dá si oholit
plnovous, aby si jako „Alexander bis“, prověřil
inkognito pevnost mravních zásad své manžel-
ky. Celému jeho počínání se se diví jeho vlastní
portrét visící na zdi.*

*Manželka Armanda je dosud věrná — doma
zatím rezolutně odmítá návrhy záletného Oska-
ra. Pak ovšem přijde sehrát svou roli bezvousý
Alexandr a jeho žena, ač varována portrétem,
ztratí hlavu a podlehne svodům Alexandra dru-
hého. Portrét na zdi je znechucen a varuje —
není radno zkoušet lásku ženy tímto způsobem.
A také nazítří, když Armanda procitne vedle
bezvousého Alexandra, mizí se sportovním,
dvorným Oskarem a manželovi bez vousů zbývá
jen uvažovat nad vlastní chybou...*

JAN ZRZAVÝ: Portrét B. Martinů z r. 1925

lečné doby. Nejprve cyklickou operu na středo-
věké náměty — Hry o Marii, dále pak Divadlo
za branou, kde spojuje prvky našeho lidového
divadla 18. století a prvky italské komedie
dell'arte, konečně v r. 1937 dokončuje svou ge-
niální Juliettu, nejbásnivější operu našeho
věku.

K těmto třem základním operám přistupují
ještě další komponované v těchto letech — pře-
devším dvě opery psané pro rozhlas: Hlas lesa
a Veselohra na mostě a opera Alexandre bis
komponovaná na text proslulého francouzské-
ho novináře a spisovatele André Wurmsera.

„Řekl mi rovnou“ cituje Wurmser, „že by si
přál, aby v tom kuse zpívala buď kočka nebo
nějaká rostlina. Kratičký text, který jsem mu
mohl nabídnout, nechával mluvit zarámovaný
portrét. Spokojil se tím. Jaký to byl jemný a
citlivý umělec! ... Martinů byl vtipný, ale ne-
byl z těch, kteří se hlučně prosazují. Jeho
skromnost byla plna půvabu. A tak se zrodilo
komické dílo A l e a n d r d v o j i t ý. Jeho par-
titura lehounce plynula s jemnou ironií a měla
obdivuhodné recitativy ...“

Dvakrát Alexandr (jak byl název zčeštěn při
prvním českém uvedení v Brně 1964) je zcela
ojedinělým dílem Martinů. Je to totiž konver-
sační veselohra, která se ani látkou, ani hudeb-
ním zpracováním neváže k českému divadlu.
Svou textovou předlohu doplnil Martinů fran-
couzským šarmem i hudebně a znovu potvrdil,
že se s fantazií a osobitým kouzlem pohybuje
i v komediální sféře.

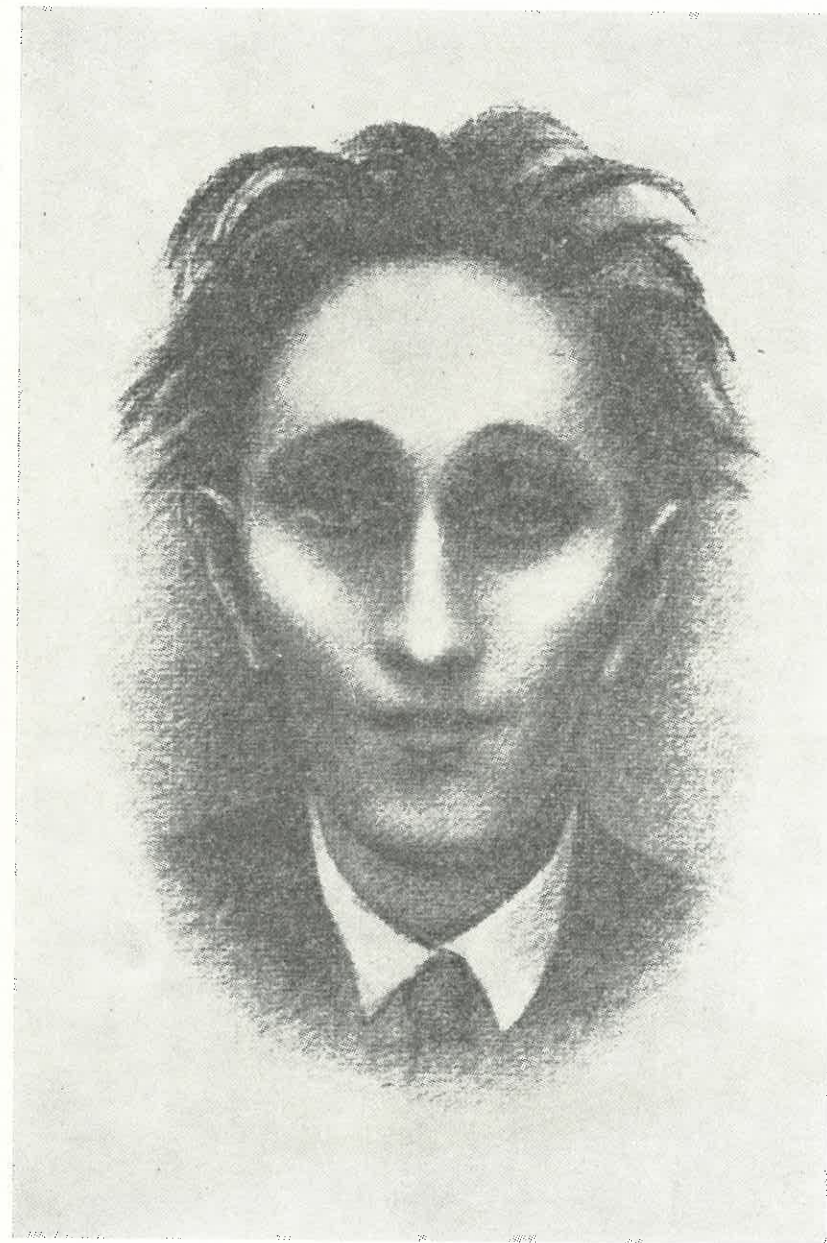
dějová osnova příběhu

---

*Alexandr, mladý měšťák z počátku století, se
rozhodne vyzkoušet věrnost své mladé půvabné
choti. Předstíraje, že přivede z nádraží svého
očekávaného bratrance z Ameriky, dá si oholit
plnovous, aby si jako „Alexander bis“, prověřil
inkognito pevnost mravních zásad své manžel-
ky. Celému jeho počínání se se diví jeho vlastní
portrét visící na zdi.*

*Manželka Armanda je dosud věrná — doma
zatím rezolutně odmítá návrhy záletného Oska-
ra. Pak ovšem přijde sehrát svou roli bezvousý
Alexandr a jeho žena, ač varována portrétem,
ztratí hlavu a podlehne svodům Alexandra dru-
hého. Portrét na zdi je znechucen a varuje —
není radno zkoušet lásku ženy tímto způsobem.
A také nazítří, když Armanda procitne vedle
bezvousého Alexandra, mizí se sportovním,
dvorným Oskarem a manželovi bez vousů zbývá
jen uvažovat nad vlastní chybou ...*

JAN ZRZAVÝ: Portrét B. Martinů z r. 1925

Program vydalo Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce v redakci Evy Sýkorové —
Obálka a grafická úprava Miroslav Tittler — Typografická spolupráce Antonín Mosler —
Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., Ostrava 1, Hollarova 14 — Cena 2 Kčs